

De Juristenkrant 2016/327, 4

Rechter valt over lange tenen van uitgever

Enkele weken geleden konden de treinreizigers in de grote Belgische stations naast de gewone gratis krant Metro ook een tweede alternatieve Metro aantreffen, volledig gewijd aan de nakende besparingen bij de NMBS. Bij de uitgever van de ‘echte’ Metro schoot dat in het verkeerde keelgat. Via een procedure op eenzijdig verzoekschrift werd een verspreidingsverbod opgelegd aan de parodie. Een week later, na een procedure op tegenspraak, werd de maatregel ingetrokken wegens manifeste aantasting van de pers- en expressievrijheid.

Dirk Voorhoof

De alternatieve Metro was een initiatief van de burgerbewegingen Hart boven Hard en Tout Autre Chose, in aanloop naar hun gezamenlijke ‘Grote Parade’ van zondag 20 maart in Brussel. Met de ‘valse’ of ‘gehackte’ Metro wilde Hart boven Hard de trein promoten als ecologische alternatief voor de aanzwellende files. Maar dan wel treinen die op tijd en frequent rijden, toegankelijk voor iedereen. De Metro van Hart boven Hard wisselt ironische artikels en cartoons af met analyses van het bezuinigingsplan van mobiliteitsminister Jacqueline Galant. Enkele hardnekkige mythes over de NMBS worden ontkracht met cijfers, en er wordt verwezen naar investeringen in het treinverkeer in Zwitserland en Nederland.

Wie geen exemplaar in handen kreeg, kon en kan het krantje downloaden van de website van Hart boven Hard. Een ludieke actie, zo leek het, een parodie met een schalkse knipoog naar de gratis krant Metro. De alternatieve Metro van de burgerbeweging had een heel andere inhoud en nam een opvallend kritische houding aan tegenover de NMBS en het regeringsbeleid. De vormgeving en lay-out waren evenwel duidelijk geïnspireerd op de gratis Metro, waardoor het niet meteen voor iedereen duidelijk was dat het om een parodie-editie ging. Mogelijk had Hart boven Hard zich laten inspireren door een parodie-uitgave, ruim 20 geleden, van de krant Vers l’Avenir, die door Ecolo in een verkiezingscampagne werd omgedoopt tot l’Avenir Vert. Dat daar juridische hommeles van kon komen, hadden ze kunnen weten, want Ecolo moest procederen tot op het niveau van het Hof van Cassatie om zekerheid te krijgen dat de parodie in kwestie geen strijd opleverde met het auteurs- en merkenrecht van Vers l’Avenir (Cass. 5 april 2001). In kort geding was toen overigens wel de vordering tot verspreidingsverbod afgewezen, omdat zo’n verbod strijdig zou zijn met de expressievrijheid van Ecolo en met het grondwettelijk verbod van preventieve censuur (Vz. Rb. Namen (KG) 8 maart 1994). Bovendien zijn onder-tussen de wel heel strenge voorwaarden die de Belgische rechtspraak oplegde aan de parodie-exceptie opvallend versoepeld door een arrest van het Hof van Justitie in 2014 (Zie *De Juristenkrant* nr. 294, 3).

Toch zette de uitgever van de gratis krant Metro, S.A. Mass Transit Media, frontaal de aanval in tegen de alternatieve Metro. De uitgever koos voor een eenzijdig verzoekschrift, hoewel al talloze keren is gebleken dat die procedure in botsing komt met de pers- en expressievrijheid.

MISDRIJF VAN NAMAKING

Volgens de uitgever van de gratis Metro was een dringende maatregel nodig om ergere schade te voorkomen door de verwarring die was ontstaan tussen de ‘echte’ en de ‘valse’ Metro. De verantwoordelijke uitgever van de alternatieve Metro maakte zich bovendien schuldig aan inbreuk op het merkenrecht en bovenal op het auteursrecht van Metro, wat meteen als een misdrijf van namaking werd aangemerkt (artikel XI.293 en XV.103 WER). Dat S.A. Mass Transit Media de bescherming van het auteursrecht voor de gratis krant Metro aanhaalde was opmerkelijk, omdat in een eerdere procedure al was gebleken dat de lay-out en vormgeving van gratis kranten die in de Belgische treinstations worden verspreid, niet voldoende origineel waren en onvoldoende blijken gaven van een eigen intellectuele schepping om de bescherming van het auteursrecht te kunnen genieten (Rb. Brussel (KG) 18 december 2000, *A&M* 2002/2, 148). Toch riep S.A. Mass Transit Media dus het auteursrecht en hoogst dringende redenen in om de versie van Hart boven Hard uit de rekken te laten halen. Sterker nog, S.A. Mass Transit Media vroeg en kreeg een rechterlijke beschikking waarin Hart boven Hard verbod werd opgelegd om de ‘valse’ Metro nog verder te verspreiden, naast het verbod om in een periode van één maand nog nieuwe nummers aan te maken, op papier of online, onder dreiging van een dwangsom van 5.000 euro per vastgestelde inbreuk. Binnen de maand moest S.A. Mass Transit Media de zaak wel aanhangig maken bij de kortgedingrechter

of de bodemrechter voor een tegensprekelijke procedure, omdat de voorlopige maatregel op eenzijdig verzoekschrift inging tegen de grondwettelijke gewaarborgde expressievrijheid en persvrijheid. De beschikking gaf nog mee dat deze vrijheden absoluut fundamenteel zijn in onze democratische samenleving. Wat meteen de vraag oproept waarom dan wel tijdelijk die fundamentele grondrechten, eventjes, voor een maand, opzijgezet konden worden.

JURIDISCHE BOKSHANDSCHOEN

De beschikking van 10 maart 2016 bleef slechts een week overeind, want op 18 maart 2016 besliste, na een procedure op tegenspraak, een andere plaatsvervangende voorzitter van de Brusselse rechtbank dat de beschikking op eenzijdig verzoekschrift moest worden ingetrokken. De hoogdringende redenen die S.A. Mass Transit Media had ingeroepen en de inbreuk op het auteurs- en merkenrecht van de ‘echte’ Metro waren immers niet overtuigend aangetoond.

De beschikking wijst er ook fijntjes op dat de eisende partij in de procedure op eenzijdig verzoekschrift had nagelaten de zetelende rechter in kennis te stellen van de eerdere rechtspraak over het niet auteursrechtelijk beschermd karakter van de grafische vormgeving en titel van kranten zoals de gratis Metro. S.A. Mass Transit Media moet daarvan immers kennis hebben gehad, als verwerende partij in de eerdere zaak. Voor het overige benadrukt de beschikking op tegenspraak dat er sprake is van een manifeste schending van de pers- en expressievrijheid, aangezien het rechterlijk verbod strijdig was met artikel 10 EVRM. Er is immers onvoldoende aangetoond dat het verspreidingsverbod en het verbod om in de toekomst nog nieuwe nummers te maken, als noodzakelijk in een democratische samenleving zijn te beschouwen: de maatregel komt toch te laat want de verspreiding is al gebeurd, de rechten waarop de ‘echte’ Metro aanspraak meent te maken zijn uiterst discutabel en het verschil tussen de ‘echte’ Metro en die van Hart boven Hard is voldoende duidelijk waarneembaar.

De beschikking maakt vervolgens ook brandhout van het verbod dat aan Hart boven Hard was opgelegd om in de toekomst nog ‘valse’ edities van Metro aan te maken, aangezien zo’n rechterlijk verbod neerkomt op een vorm van preventieve censuur die strijdig is met de artikelen 19 en 25 van de Belgische Grondwet en evenmin voldoet aan de voorwaarden van artikel 10 § 2 EVRM, want niet voorzien bij wet.

Daarom is de beschikking van 10 maart 2016 in al zijn onderdelen ingetrokken. S.A. Mass Transit Media werd veroordeeld tot het betalen van alle gerechtskosten. Een veroordeling tot een geldboete wegens procesmisbruik of aanwending van rechtspleging voor kennelijk onrechtmatige doeleinden (artikel 780bis Ger. W.) was overigens niet misplaatst geweest.

Deze zaak bewijst nog maar eens hoe procedures op eenzijdig verzoekschrift in mediazaken telkens opnieuw weer de basiswaarborgen van de pers- en expressievrijheid op de helling zetten (Zie ook *De Juristenkrant* nr. 320, 2-3). Hoog tijd dus dat de wetgever paal en perk stelt aan dit soort gerechtelijke uitschuivers, zodat advocaten niet langer in de verleiding komen om op tergende en roekeloze wijze deze juridische bokshandschoen boven te halen en rechters niet langer in het ootje worden genomen door al te eenzijdige verzoekschriften.

Dirk Voorhoof is verbonden aan het Human Rights Centre van de UGent, doceert mediarecht aan de Universiteit van Kopenhagen en is lid van het European Centre for Press and Media Freedom.

Voorz. Rb. Brussel (KG, EV), 10 maart 2016, rol nr. 16/765/B, S.A. Mass Transit Media; Voorz. Rb. Brussel (KG), 18 maart 2016, rol nr. 16/26/C, S.A. Mass Transit Media t. Martin Guerard

www.legalworld.be

Hoog tijd dat de wetgever paal en perk stelt aan dit soort gerechtelijke uitschuivers, zodat advocaten niet langer in de verleiding komen om op tergende en roekeloze wijze deze juridische bokshandschoen boven te halen.